

Kartlegging av rømt oppdrettslaks i elver i Ryfylke, høst 2019

Helge Skoglund

Rømt oppdrettslaks tatt ut med harpun i Årdalselva høsten 2019 (foto: NORCE LFI v/Helge Skoglund)

1. Bakgrunn og hensikt

Utover høsten 2019 fikk Fiskeridirektoratet en rekke rapporter om forekomst rømt oppdrettslaks i elver i Ryfylkeregionen. Kilden til den rømte fisken var ikke kjent, og Fiskeridirektoratet ønsket å håndtere situasjonene akutt. Gjennom rammeavtale (18/5404) fikk NORCE LFI i oppdrag av Fiskeridirektoratet om å kartlegge forekomst, samt utføre uttak av rømt oppdrettslaks i åtte elver i regionen. En rekke av elvene var planlagt for drivtelling høsten 2019. I enkelte av elvene hadde Rådgivende Biologer AS planlagt aktivitet, og utførte da eventuell kartlegging og uttak av rømt fisk i disse elvene.

2. Materiale og metoder

Undersøkelsene ble utført i perioden 29. oktober -20. november 2019. undersøkelsene ble utført ved snorkling, og i flere av elvene ble kartleggingen utført som en del av planlagte drivtellinger. En oversikt over vassdrag, tidspunkt for undersøkelse og områder undersøkt er gitt i Tabell 1. Uttak ble gjort ved bruk av harpun. Hver fisk ble lengdemålt, veid, åpnet for sjekk av kjønnsmodning og tatt skjellprøver av. Skjellprøver ble analysert av Rådgivende Biologer AS.

Tabell 1. Oversikt over undersøkte vassdrag, dato for undersøkelse, samt forhold og områder omfattet av undersøkelsen. Elvene markert i grått er elver hvor det ble utført drivtelling men som ikke inngikk i dette prosjektet.

Vassdragsnr.	Navn	Dato	Område undersøkt og forhold
033.Z	Årdalselva	31.10-01.11	Hele anadrom strekning (drivtelling), gode siktforhold.
035.2Z	Hjelmelandselva	01.11.	Utløp i sjø samt utvalgte områder oppover i elven. Begrenset siktforhold.
035.3Z	Vormo	01.11.	Nede del av elv til utløp i sjø (ca 300 m) Begrenset siktforhold.
035.4Z	Førrelva	30.10	Undersøkt av Rådgivende Biologer (drivtelling).
035.Z	Ulla	29.10 og 01.11.	Undersøkt av Rådgivende Biologer (drivtelling) den 29.10, og ekstra uttaksrunde LFI 01.11. Gode siktforhold.
035.7Z	Hålandselva	01.11	Hele anadrom (drivtelling)
036.Z	Suldalslågen	20.11	Hele anadrom strekning fra Suldalsvatnet til nedenfor Sandsfossen (drivtelling)
	Grindelva	01.11	Undersøkt av Rådgivende Biologer
030.2Z	Dirdalselva	30.10	Drivtelling hele elven. Gode siktforhold.
030.42Z	Forsandåna	29.10	Drivtelling hele elven. Gode siktforhold.
030.4Z	Espedalselva	29-30.10	Drivtelling hele elven. Gode siktforhold.
030.Z	Frafjordelva	30.10	Drivtelling hele elven. Gode siktforhold.
037.2Z	Nordelva	21.10	Drivtelling hele elven. Gode siktforhold.
037.Z	Storelva	21.10	Drivtelling hele elven. Gode siktforhold.

3. Resultater og vurdering

Det ble totalt observert 30 rømt oppdrettsfisk i forbindelse med undersøkelsene i de åtte elvene (Tabell 1). Flest oppdrettslaks ble observert i Årdalselva (14 stk). Blant de 30 observerte oppdrettslaksene hadde 12 gytedrakt og sannsynligvis klare for gyting, mens de øvrige 18 var blanke og tilsynelatende umoden. I tillegg ble det observert til sammen seks rømte oppdrettslaks i de øvrige fem elvene hvor det ble utført drivtelling høsten 2019. De kjønnsmodne fiskene bar preg av å ha stått på elven en stund, mens den blanke og umodne par mer preg av å være nyrømt. Blant den blanke, nyrømte laksen var det også tilsynelatende to ulike størrelsesgrupper, noen mellom 0,5-1 kg, og noen 1,5-3 kg. Det kan derfor synes som om den rømte fisken som ble observert i elvene har opphav fra flere ulike rømmingskilder.

Det ble tatt ut til sammen fire oppdrettslaks med harpun i de åtte aktuelle elvene. Fiskene var henholdsvis som ble tatt var fra 0,6 – 5,3 kg (Figur 1). Alle fiskene ble verifisert som oppdrettslaks basert på skjellprøver.

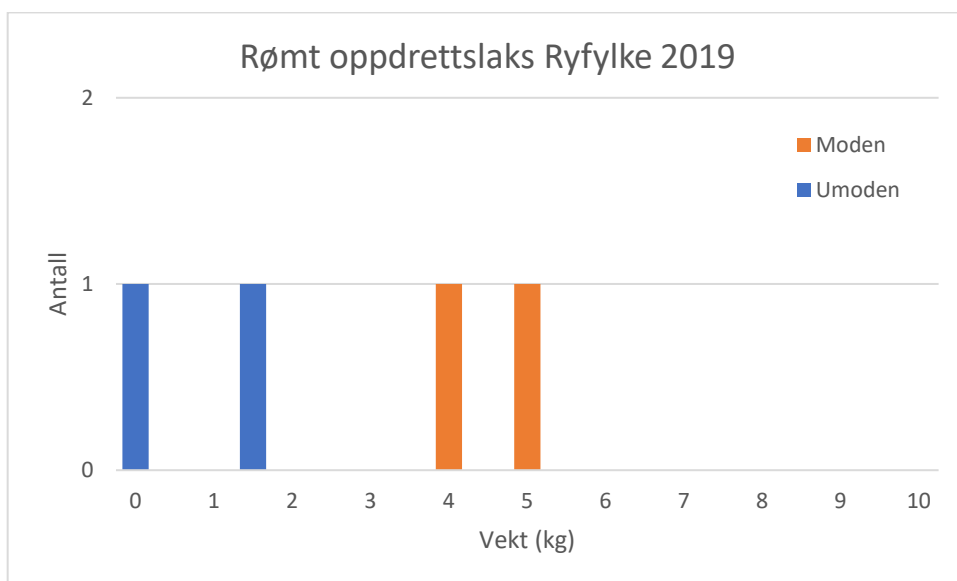
Observasjonene tilsier at det var en økning i forekomst av rømt laks i flere av elvene som sannsynligvis kan knyttes til den aktuelle rømmingen fra ukjent kilde. De fleste av de nyrømte fiskene synes å være blanke og oppholdt seg i nedre deler av elvene, og bidro sannsynligvis ikke i gyting høsten 2019. De gytemodne oppdrettslaksene som ble observert par preg av å ha vært i sjø/elv i lengre tid og stammer sannsynligvis fra en tidligere rømming.

To kjønnsmodne oppdrettslaks tatt ut i Hålandselva (øverst) og en umoden tatt ut i Årdalselva (nederst).

Tabell 2. Oversikt over observasjoner og uttak av rømt oppdrettslaks i de åtte aktuelle elvene i Ryfylke høsten 2019, samt i øvrige elver hvor det ble utført drivtelling i Ryfylke høsten 2019 (markert i grått).

Vassdrag	Antall rømt oppdrettslaks observert	Antall rømt oppdrettslaks tatt ut	Kommentar
Årdalselva	14	1	4 kjønnsmodne og 10 umodne observert. En umoden tatt ut.
Hjelmelandselva	0	0	Ingen observasjoner, men dårlige siktforhold
Vormo	0	0	Ingen observasjoner, men dårlige siktforhold
Førrelva	1	0	En kjønnsmoden oppdrettslaks observert
Ulla	5	1	5 umodne observert, en tatt ut
Hålandselva	5	2	2 kjønnsmodne oppdrettslaks tatt ut, samt tre umodne observert
Suldalslågen	5	0	5 kjønnsmodne oppdrettslaks
Grindelva	0	0	Ingen observasjoner av rømt fisk
Dirdalselva	2	0	2 kj.modne
Forsandåna	0	0	
Espedalselva	2	(1)	1 kj.moden (skutt med harpun men forsvant) og 1 blank/umoden
Frafjordelva	2	1 (kj.moden)	1 kj.moden (tatt ut) og en blank/umoden
Nordelva (Sauda)	0	0	
Storelva (Sauda)	0	0	

Figur 1. Størrelsesfordeling for rømt oppdrettslaks tatt ut med harpun i de åtte elvene i Ryfylke høsten 2019.